

سامانه مؤدیان، زبان مشترک میان دولت و مؤدیان در عصر مالیات
هوشمند است و تسلط بر این زبان، نه یک مزیت، بلکه رمز بقادر
ساختار نوین مالیات کشور خواهد بود.

ایستگاه پایانی سامانه مؤدیان؛

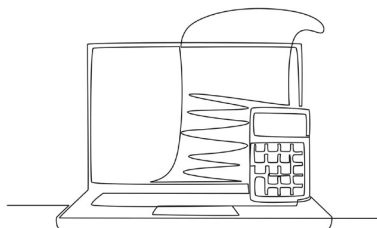
آموزش جامع اجرای نظام هوشمندسازی مالیات به زبان ساده،
همراه با آموزش های ویدیویی برای تمام فعالان اقتصادی

نویسنده: مجتبی سهرابی

سرشناسه: ایستگاه پایانی سامانه مؤدیان؛
آموزش جامع اجرای نظام هوشمندسازی مالیات به زبان ساده،
نویسنده: مجتبی سهرابی؛ ویراستار: ??
مشخصات نشر: تهران: کلید آموزش، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: [۲۲۴] ص.: مصور، جدول، نمونه.
شابک: ??????
وضعیت فهرست نویسی: فیفا
موضوع: مالیات -- ایران -- نظام های پرداخت
?????????
???????
?
رده بندی کنگره: ?
رده بندی دیویی: ?
شماره کتابشناسی ملی: ?

ایستگاه پایانی سامانه مؤدیان؛

آموزش جامع اجرای نظام هوشمندسازی مالیات به زبان ساده،
همراه با آموزش های ویدیویی برای تمام فعالان اقتصادی



نویسنده: مجتبی سهرابی
ویراستار: ?
صفحه آرا: مرضیه جلائی
ناشر: کلید آموزش
شابک: ??
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴
شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
قیمت: ? هزار تومان
مرکز پخش: ۰۲۱-۶۶۴۱۹۷۳۲
آدرس: تهران، خیابان ۱۲ فروردین، روبروی انستیتو پاستور،
بن بست فتوره چی، پلاک ۱۰

پیشگفتار.....	۷
مقدمه.....	۹
ایستگاه اول: ورود به دنیای سامانه مؤدیان.....	۱۳
ایستگاه دوم: مفاهیم پایه و کلیدی.....	۳۳
ایستگاه سوم: اشخاص مشمول و غیرمشمول.....	۶۱
ایستگاه چهارم: درک کامل صورت حساب های الکترونیکی.....	۷۸
ایستگاه پنجم: الگوهای صورت حساب الکترونیکی.....	۱۰۵
ایستگاه ششم: همه چیز درباره ی حد مجاز و روش های افزایش آن.....	۱۳۰
ایستگاه هفتم: جرائم، مشوق ها و نحوه رسیدگی.....	۱۴۷
ایستگاه هشتم: ارتباط میان سامانه ی مؤدیان و مالیات بر ارزش افزوده.....	۱۷۹
ایستگاه نهم: آشنایی کامل با فرایندهای اجرایی سامانه.....	۲۰۵
کتابنامه.....	۲۲۱

قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان یکی از قوانین جدید و مهم در نظام مالیاتی کشور است که هدفش نظم بخشی به فرایندهای فروش، مالیات ستانی و افزایش شفافیت اقتصادی است. با وجود اهمیت بالای این قانون، به دلیل تازه بودن آن، بسیاری از فعالان اقتصادی و کسب و کارها در فهم دقیق و اجرای صحیح آن دچار ابهام شده‌اند. در جلسه‌های مشاوره و آموزش‌های حضوری‌ای که با مخاطبان مختلف داشته‌ام، بارها با پرسش‌های متعددی درباره جزئیات این قانون و نحوه اجرای آن مواجه شدم. این کتاب بر پایه همین پرسش‌ها و نیازها نوشته شده است تا پاسخ‌گوی اصلی‌ترین ابهامات و نکات اجرایی باشد و به صورت گام به گام، مخاطب را در مسیر اجرای قانون راهنمایی نماید.

تلاش شده است تمام مطالب با زبانی ساده و قابل فهم بیان شوند تا هر خواننده‌ای، با هر سطحی از دانش، بتواند به راحتی بر مطالب آن مسلط شود. همچنین، در بخش‌هایی که آموزش تصویری لازم است، کدهای «QR» قرار داده‌ایم تا با اسکن کردن آن‌ها بتوانید ویدئوهای آموزشی مرتبط را مشاهده کنید و درک بهتری از موضوعات بیابید.

با توجه به اینکه قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان ممکن است در آینده تغییراتی داشته باشد، محتواهای ویدئویی همراه این کتاب نیز به روزرسانی خواهند شد تا همواره جدیدترین و دقیق‌ترین اطلاعات در اختیار شما قرار گیرد. امیدواریم این کتاب بتواند همراه خوبی برای شما در مسیر اجرای این قانون باشد و به رفع ابهامات شما کمک نماید.

کتاب ایستگاه پایانی سامانه مؤدیان، برای همه حسابداران، حسابرسان، مدیران مالی، صاحبان کسب و کار و سایر افرادی مناسب است که قصد دارند وارد بازار کار حسابداری شوند. در نظام مالیاتی ایران سه قانون اصلی وجود دارد: قانون مالیات‌های مستقیم، قانون مالیات بر ارزش افزوده و قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان که جدیدترین قانون است. قانون سوم، تازه‌نفس‌ترین؛ اما پیچیده‌ترین قانون مالیاتی کشور است که با هدف شفاف‌سازی، هوشمندسازی و یک‌پارچه‌سازی فرایندهای مالیاتی تصویب شده است. این قانون قرار است پایانی بر گزارش‌های کاغذی و آغاز رسمی سامانه محوری و داده محوری در نظام مالیاتی باشد.

در سال‌های اخیر، در جلسه‌های مشاوره‌ای، کارگاه‌ها و کلاس‌های حضوری و آنلاین، بارها با ابهامات، پرسش‌ها، نگرانی‌ها و چالش‌های مختلفی در باره این قانون روبه‌رو شده‌ام. همین بازخوردهای واقعی از دل بازار و محیط کار، انگیزه‌ای برای تألیف این کتاب شد. این نگاشته به جای ارائه متن سنگین قانونی، بازبانی ساده و قابل فهم برای همه مخاطبان نوشته شده است، چنان‌که کوشیده‌ایم به بیشتر پرسش‌های متداولی که حسابداران و مدیران مالی در دوره‌ها مطرح می‌کنند، پاسخ دهیم. همچنین، برای مباحثی که به آموزش تصویری نیاز دارند، در جای جای کتاب کدهای «QR» قرار داده شده است تا مخاطب بتواند با اسکن آن‌ها، به محتوای ویدئویی دسترسی یابد. این کدها هم‌پای تغییرات قانونی، به‌روز می‌شوند تا مخاطب همواره اطلاعات دقیق و فعلی را دریافت نماید. این کتاب شش ویژگی مهم دارد که آن را از منابع دیگر متمایز می‌کند:

۱. **زبان ساده و قابل فهم؛** محتوای کتاب با زبانی بسیار روان، ساده و به دور از اصطلاحات پیچیده حقوقی و اداری نوشته شده است تا همه حسابداران، صاحبان کسب و کار و حتی علاقه‌مندان تازه‌کار به موضوعات مالیاتی، بتوانند آن را به راحتی مطالعه و درک کنند.

۲. **پرهیز از زیاده‌گویی و حجیم‌سازی بی‌مورد؛** برخلاف بسیاری از کتاب‌های مشابه که بخش زیادی از صفحات خود را به توضیح‌های تکراری درباره نحوه دریافت سه کلید سامانه مؤدیان اختصاص داده‌اند، در این نگاهشته، با استفاده از آموزش‌های ویدئویی (از طریق کدهای «QR»)، بخش نام‌برده را از متن اصلی حذف کرده‌ایم تا مخاطب سریع‌تر بر مفاهیم اصلی و کاربردی قانون مسلط شود.

۳. **چینش هدفمند مطالب برای یادگیری مرحله به مرحله؛** محتوای کتاب بر اساس سرفصل‌هایی تحت عنوان «ایستگاه» تدوین شده‌اند که هر یک به تبیین یک بخش مهم از قانون می‌پردازند. این ساختار آموزشی، روند یادگیری را برای خواننده هموار، و از پراکندگی اطلاعات جلوگیری می‌کند.

۴. **پشتیبانی آموزشی با کدهای «QR» و به‌روزرسانی محتوایی؛** در تمام فصل‌هایی که به آموزش تصویری نیاز بوده است، کدهای «QR» قرار داده شده‌اند تا مخاطب بتواند بایک اسکن ساده به ویدئوهای آموزشی مربوطه دسترسی یابد. همچنین، این ویدئوها به صورت مستمر با آخرین تغییرات قانونی به‌روزرسانی می‌شوند؛ بنابراین، به سایر منابع نیاز نخواهید داشت.

۵. **دریافت رایگان نسخه صوتی کتاب؛** با توجه به میزان استقبال از کتاب‌های صوتی، تمام خریداران نسخه چاپی این کتاب می‌توانند فایل صوتی خوانش آن را نیز به صورت رایگان دریافت کنند و در هر زمان و مکان، به یادگیری ادامه دهند.

۶. **پرداختن کاربردی به مالیات بر ارزش افزوده در کنار قانون پایانه‌ها؛** در کنار آموزش کامل و عملی قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، به بیان نکات مهم و کلیدی مرتبط با مالیات بر ارزش افزوده نیز پرداخته‌ایم تا مخاطب با

شناختی جامع‌تر بتواند فرایندهای مالیاتی کسب و کار یا سازمان خود را مدیریت کند.

مروری بر ایستگاه‌های این سفر آموزشی

ایستگاه اول: ورود به دنیای سامانه مؤدیان؛ در این فصل به چرایی ایجاد این سامانه، اهداف هوشمندسازی مالیات، روند تصویب قانون پایانه‌های فروشگاهی و تبیین قانون تسهیل پرداخته‌ایم. مخاطب در پایان این فصل، درک روشنی از جایگاه این قانون در نظام مالیاتی کشور خواهد داشت.

ایستگاه دوم: مفاهیم پایه و کلیدی؛ مفاهیم پایه مثل مالیات، مؤدی، شماره منحصر به فرد مالیاتی، شرکت‌های معتمد، انواع مؤدیان، روش‌های ارسال صورت حساب الکترونیکی و بسیاری از اصطلاحات کاربردی سامانه مؤدیان در این فصل، به زبان ساده، آموزش داده شده‌اند.

ایستگاه سوم: اشخاص مشمول و غیرمشمول؛ در این بخش، مفهوم شمولیت و روش تشخیص افراد مشمول بررسی شده است. همچنین، مؤدیان به دو گروه حقیقی و حقوقی تفکیک شده‌اند و نحوه مشمولیت آن‌ها براساس نوع و حجم فعالیت‌شان تحلیل گردیده است.

ایستگاه چهارم: درک کامل صورت حساب‌های الکترونیکی؛ در این ایستگاه مهم‌ترین بخش قانون، یعنی انواع صورت حساب‌های الکترونیکی، از نظر نوع و موضوع، با مثال و توضیح کامل آموزش داده شده است. موارد معاف از صدور صورت حساب نیز بررسی شده‌اند.

ایستگاه پنجم: الگوهای صورت حساب الکترونیکی؛ در ایستگاه الگوهای صورت حساب الکترونیکی، با ساختار استاندارد صدور صورت حساب‌ها، متناسب با نوع فعالیت آن‌ها آشنا می‌شویم. این ایستگاه به ما کمک می‌کند تا بدانیم در هر نوع فروش یا خدمت، باید از کدام الگو استفاده کنیم.

ایستگاه ششم: همه چیز درباره حد مجاز و روش های افزایش آن؛ در این فصل به محاسبه حد مجاز فروش، روش های افزایش آن، و کاربردهای قانونی آن پرداخته شده است. همچنین، با بیان مثال های عملی، ابهامات رایج مخاطبان پاسخ داده شده اند.

ایستگاه هفتم: جرائم، مشوق ها و نحوه رسیدگی؛ در این بخش، به بررسی جرائم عدم اجرای قانون، مشوق ها، مزایای اجرای صحیح قانون و نحوه رسیدگی به عملکرد مؤدیان در چهارچوب قانون پرداخته شده است.

ایستگاه هشتم: ارتباط میان سامانه ی مؤدیان و مالیات بر ارزش افزوده؛ در این ایستگاه، ابتدا با مفهوم ارزش افزوده و تفاوت میان قانون قبلی و قانون دائمی آشنا می شوید. سپس ارتباط مستقیم این قانون با سامانه مؤدیان بررسی، و تمام جزئیات مهم تشریح می شود.

ایستگاه پایانی: آشنایی کامل با فرایندهای اجرایی در سامانه؛ در این ایستگاه، با تمام اقدامات اجرایی مورد نیاز برای شروع فعالیت در سامانه مؤدیان، به صورت گام به گام آشنا خواهید شد؛ از دریافت کلیدها، شناسه ها و پایانه فروشگاهی گرفته تا ارسال صورت حساب و مدیریت کارپوشه. این فصل نقش راهنمای عملیاتی را برای ورود به سامانه ایفا می کند.

اکنون وقت آن رسیده است که با آگاهی کامل، وارد دنیای جدید و هوشمند مالیات شوید. با مطالعه این کتاب، نه تنها قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان را به خوبی خواهید آموخت؛ بلکه می توانید با اطمینان در جلسه های مالیاتی، اظهارنامه ها و حتی مشاوره های شغلی مرتبط شرکت کنید. این کتاب یک نقشه راه است؛ از شروع کار با سامانه مؤدیان تا تسلط کامل بر اجرای آن. از شما دعوت می کنم همین حالا خواندن آن را آغاز کنید.

ایستگاه اول

ورود به دنیای سامانه مؤدیان

نگاهی به محتوای این ایستگاه

در این ایستگاه، گام اول را به سوی دنیای نوین مالیات ستانی کشور برمی داریم. باهم نگاهی به فلسفه شکل گیری سامانه مؤدیان و اهداف هوشمندسازی نظام مالیاتی خواهیم داشت. سپس با مرور تاریخچه ای کوتاه از روند تدوین و تصویب این قانون، با پشت صحنه تولد سامانه مؤدیان آشنا می شویم. سرانجام، با بررسی قانون نهایی پایانه های فروشگاهی و نیز، قانون تسهیل تکالیف مؤدیان، درک روشن تری از مسیر پیش رو خواهیم یافت. پس از پایان این ایستگاه، شما خواننده عزیز، درک دقیقی از چرایی و چگونگی شکل گیری این سامانه و جایگاه آن در آینده نظام مالیاتی کشور خواهید داشت.

مالیات، به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای تأمین منابع مالی دولت، نقشی کلیدی در مدیریت اقتصادی کشور دارد. اتکای دولت به درآمدهای مالیاتی، علاوه بر کاهش وابستگی به منابع پرخطری مانند نفت، موجب ثبات مالی و امکان برنامه‌ریزی بلندمدت برای توسعه زیرساخت‌ها، آموزش، بهداشت و خدمات عمومی می‌شود. در نظام‌های پیشرفته اقتصادی، مالیات نه تنها یک منبع درآمد؛ بلکه ابزاری برای تنظیم رفتار اقتصادی و اجتماعی جامعه است.

عدالت مالیاتی به این معناست که هر فرد یا بنگاه اقتصادی، متناسب با درآمد واقعی و فعالیت اقتصادی خود، سهمی عادلانه از مالیات پرداخت کند. بدون وجود عدالت مالیاتی، اعتماد عمومی به نظام مالیاتی تضعیف می‌شود و انگیزه فرار مالیاتی افزایش می‌یابد. شفافیت اطلاعات مالی و حذف امکان گزارش‌دهی ناقص یا دست‌کاری شده، پیش شرط تحقق عدالت در نظام مالیاتی است. در همین راستا، سامانه مؤدیان به عنوان یکی از بزرگ‌ترین پروژه‌های تحول دیجیتال در نظام مالیاتی ایران، طراحی شده است تا با ایجاد بستر الکترونیکی یک پارچه، فرایند ثبت، ارسال و بررسی اطلاعات مالیاتی را هوشمند، شفاف و غیرقابل تحریف نماید. این سامانه، امکان پایش لحظه‌ای معاملات اقتصادی را برای سازمان امور مالیاتی فراهم می‌کند و به تحقق اهداف کلان مالیاتی کمک می‌نماید. برخی از مهم‌ترین کارکردهای قانون سامانه مؤدیان عبارت‌اند از:

۱. شفاف‌سازی جریان درآمد و هزینه در واحدهای اقتصادی؛
۲. جلوگیری از فرار مالیاتی از طریق اتصال مستقیم به سامانه سازمان؛
۳. حذف دفاتر کاغذی و سنتی در فرایند رسیدگی مالیاتی؛
۴. تسریع و تسهیل فرایند بررسی، رسیدگی و دادرسی مالیاتی؛
۵. ایجاد وحدت رویه در صدور صورت حساب و گزارش‌گیری مالیاتی؛
۶. فراهم‌سازی بستر مالیات‌ستانی مبتنی بر داده واقعی، نه تخمین.

۱. شفاف سازی جریان درآمد و هزینه در واحدهای اقتصادی

با استقرار سامانه مؤدیان، تمام فروش ها و درآمدهای حاصل از فعالیت های اقتصادی، از طریق صدور صورت حساب الکترونیکی، در لحظه ثبت و به سازمان امور مالیاتی ارسال می شود. این فرایند باعث می شود تا تمام تراکنش های مالی و درآمدی واحدهای اقتصادی، در قالبی شفاف، قابل رهگیری و بدون امکان حذف یا تغییر، ثبت شود. از این طریق، سازمان مالیاتی به تصویری دقیق از واقعیت مالی مؤدیان دست می یابد.

۲. جلوگیری از فرار مالیاتی از طریق اتصال مستقیم به سامانه سازمان

از مهم ترین چالش های نظام مالیاتی، پنهان کاری درآمد و عدم افشای معاملات واقعی توسط برخی مؤدیان است. با اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، صورت حساب های صادر شده به صورت مستقیم به پایگاه سازمان امور مالیاتی ارسال می شود. این اتصال سیستمی، امکان دست کاری اطلاعات، صدور فاکتورهای صوری یا حذف درآمد را تا حد زیادی از بین می برد.

۳. حذف دفاتر کاغذی و سنتی در فرایند رسیدگی مالیاتی

در گذشته، مؤدیان موظف به نگهداری دفاتر قانونی (دفتر روزنامه و کل) به صورت فیزیکی بودند. با پیاده سازی سامانه مؤدیان، داده های مالیاتی به صورت دیجیتال ثبت و نگهداری می شود و دفاتر قانونی عملاً جای خود را به اطلاعات ثبت شده در سامانه داده اند. این تغییر، علاوه بر کاهش خطای انسانی و تقلب، فرایند رسیدگی را استاندارد و مستند می سازد.

۴. تسریع و تسهیل فرایند بررسی، رسیدگی و دادرسی مالیاتی

ثبت آنی اطلاعات و دسترسی متمرکز سازمان امور مالیاتی بر اطلاعات درآمدی مؤدیان، موجب کاهش زمان بررسی اظهارنامه ها، رسیدگی به دفاتر و حتی دادرسی مالیاتی می شود. سازمان می تواند با تحلیل داده های دریافتی از سامانه،

مؤدیان پرریسک را شناسایی و اولویت بندی کند. ازسویی، کاهش اختلافات ناشی از تفسیر دفاتر یا اسناد، زمان رسیدگی را نیز کاهش می دهد.

۵. ایجاد وحدت رویه در صدور صورت حساب و گزارش گیری مالیاتی

یکی از مزایای اصلی سامانه مؤدیان، استانداردسازی قالب صورت حساب های فروش است. همه مؤدیان، صرف نظر از نوع فعالیت یا نرم افزار مورد استفاده، ملزم به صدور صورت حساب الکترونیکی در چهارچوب مشخص شده ازسوی سازمان هستند. این وحدت رویه، موجب سهولت در بررسی و تحلیل داده ها و کاهش ابهام در تفسیر گزارش های مالیاتی می شود.

۶. فراهم سازی بستر مالیات ستانی مبتنی بر داده واقعی، نه تخمین

در نظام سنتی، بسیاری از برآوردهای مالیاتی مبتنی بر تخمین، مقایسه های گذشته نگر یا تشخیص ممیز بود؛ اما با استقرار سامانه مؤدیان، مالیات ستانی به سمت داده محور شدن حرکت می کند. اطلاعات واقعی تراکنش های مالی، مبنای محاسبه مالیات قرار می گیرد و تشخیص های سلیقه ای کاهش می یابد. این رویکرد، موجب افزایش عدالت و اعتماد در تعامل مؤدیان با سازمان خواهد شد.

تاریخچه قانون گذاری مرتبط با دستگاه های مکانیزه فروش، پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان در ایران

سال ۱۳۸۲ش، نخستین اشاره قانونی به صندوق های مکانیزه فروش؛ نخستین بار در ماده (۱۲۱) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب سال ۱۳۷۹ش)، زمینه ای برای ساماندهی اطلاعات اقتصادی کشور فراهم شد؛ اما به طور خاص، در تبصره (۲) ماده (۱۶۹) قانون مالیات های مستقیم (اصلاحیه مصوب ۲۷ بهمن ۱۳۸۰)، سازمان امور مالیاتی موظف شد به منظور شفاف سازی فعالیت های اقتصادی،

اطلاعات مربوط به معاملات و درآمدهای مؤدیان را جمع‌آوری کند. پس از آن، در قانون بودجه سال ۱۳۸۲ کل کشور، بند «و»، تبصره (۴)، به صراحت، موضوع استفاده از صندوق‌های مکانیزه فروش برای برخی مشاغل مطرح شد. سازمان امور مالیاتی از همان زمان مکلف شد مقدمات اجرای آن را فراهم کند.

سال ۱۳۸۸ش، آیین‌نامه اجرایی استفاده از صندوق‌های مکانیزه فروش؛ در ادامه روند قانونی، هیئت وزیران در تاریخ ۲۴ آذر ۱۳۸۸، آیین‌نامه اجرایی موضوع تبصره (۲) ماده (۱۶۹) قانون مالیات‌های مستقیم را تصویب کردند که در آن، فهرست مشاغل مشمول نصب و استفاده از صندوق فروش (pos) تعیین شد. این آیین‌نامه، نخستین گام عملیاتی برای اجرای طرح صندوق‌های مکانیزه فروش محسوب می‌شود و به سازمان امور مالیاتی اختیار داد تا ضمن اطلاع‌رسانی، برای اجرا گام بردارد.

سال ۱۳۹۱ش، برنامه پنجم توسعه و الزام به توسعه سامانه‌های مالیاتی؛ در ماده (۲۱۹) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه (مصوب ۱۵ دی ۱۳۸۹)، دولت مکلف شد نظام جامع اطلاعات مالیاتی را طراحی و اجرا کند. این ماده، زمینه‌ساز ایجاد زیرساخت‌های سیستمی و داده‌محور در سازمان امور مالیاتی شد. صندوق مکانیزه فروش نیز به عنوان یکی از ابزارهای ورودی داده‌ها، جایگاه قانونی و اجرایی یافت.

سال ۱۳۹۴ش، قانون مالیات‌های مستقیم (اصلاحیه تیرماه ۱۳۹۴)؛ در اصلاحیه قانون مالیات‌های مستقیم در تیرماه ۱۳۹۴، به‌ویژه در ماده (۱۶۹) و ماده (۱۶۹) مکرر، سازمان امور مالیاتی موظف شد سامانه‌های یک پارچه‌ای را برای شناسایی و ردیابی اطلاعات اقتصادی، مالی و معاملاتی اشخاص حقیقی و حقوقی ایجاد کند. همچنین، استفاده از ابزارهای الکترونیکی، از جمله پایانه‌های فروش و گزارش‌های سیستمی، به عنوان منابع شناسایی درآمدها تقویت شد.

سال ۱۳۹۸ش، تصویب قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان؛ نقطه عطف این مسیر، تصویب قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان

در تاریخ ۲۱ مهر ۱۳۹۸، از سوی مجلس شورای اسلامی بود. این قانون مشتمل بر ۲۸ ماده و چندین تبصره، بنیان قانونی جامع برای راه اندازی سامانه مؤدیان را پایه گذاری کرد. براساس ماده (۲) این قانون، کلیه اشخاص مشمول باید به سامانه مؤدیان متصل شوند و کلیه صورت حساب های فروش خود را به صورت الکترونیکی و در قالب مشخص شده توسط سازمان امور مالیاتی صادر و ارسال نمایند. در ماده (۳) قانون، اشخاص مشمول، مکلف به استفاده از پایانه های فروشگاهی یا نرم افزار فروش متصل به سامانه مؤدیان شدند. عدم اجرای این تکالیف، مشمول جریمه ها و محرومیت های قانونی در ماده (۲۲) قانون نام برده خواهد بود.

سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ش، تصویب آیین نامه ها و صدور فراخوان های اجرایی؛ پس از تصویب قانون، وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان امور مالیاتی کشور، آیین نامه های اجرایی در سال های بعدی را تهیه و ابلاغ کرد. از سال ۱۴۰۱، صدور فراخوان های رسمی برای گروه های مختلف مؤدیان، جهت الزام به عضویت در سامانه مؤدیان و صدور صورت حساب الکترونیکی آغاز شد. به طور خاص، در آبان ماه ۱۴۰۱، نخستین مرحله اجرای فراخوان ها شروع شد و به تدریج تا تابستان ۱۴۰۳، گروه های گسترده تری از مؤدیان، مشمول اجرای اجباری قانون شدند. قانون گذاری در حوزه صندوق های فروش و سامانه مؤدیان، از سال ۱۳۸۲، با اشاره ای در بودجه سالانه آغاز شد و در نهایت، با قانونی مستقل در سال ۱۳۹۸، به بلوغ حقوقی و اجرایی رسید. اکنون اجرای کامل این قانون، یکی از مهم ترین اقدامات سازمان امور مالیاتی، در مسیر تحقق مالیات ستانی هوشمند، شفاف و عادلانه است.

سال	قانون یا مصوبه	شرح رویداد قانونی و اجرایی
۱۳۸۲	بند «و» تبصره (۴) قانون بودجه سال ۱۳۸۲	نخستین اشاره قانونی به استفاده از صندوق های مکانیزه فروش برای برخی مشاغل.
۱۳۸۸	آیین نامه اجرایی تبصره (۲)، ماده (۱۶۹) ق.م.م.	تصویب آیین نامه اجرایی صندوق فروش توسط هیئت وزیران. اعلام فهرست مشاغل مشمول.
۱۳۸۹	ماده (۲۱۹) قانون برنامه پنجم توسعه	الزام دولت به استقرار نظام جامع اطلاعات مالیاتی. زمینه ساز سامانه های هوشمند.
۱۳۹۴	اصلاحیه قانون مالیات های مستقیم	تقویت زیرساخت های شناسایی اطلاعات مالی و معاملاتی در مواد (۱۶۹) و (۱۶۹) مکرر.
۱۳۹۸	قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان	تصویب قانون پایه ای و مستقل مشتمل بر ۲۸ ماده. الزامی شدن اتصال مؤدیان به سامانه.
۱۴۰۰، ۱۳۹۹	تدوین آیین نامه ها و دستورالعمل ها	تدوین و ابلاغ بخش نامه ها و مقررات اجرایی توسط وزارت اقتصاد و سازمان امور مالیاتی.
۱۴۰۱	آغاز فراخوان مؤدیان	شروع اجرای تدریجی قانون با صدور فراخوان رسمی گروه اول مؤدیان در آبان ۱۴۰۱.
۱۴۰۳، ۱۴۰۲	ادامه فراخوان ها و مشمول شدن اصناف و شرکت ها	تعمیم اجرای قانون به طیف گسترده ای از مشاغل، شرکت ها و اشخاص حقیقی و حقوقی.

در بسیاری از کشورها، استفاده از سامانه های مالیاتی هوشمند (مشابه سامانه مؤدیان ایران) با هدف افزایش شفافیت مالی، کاهش فرار مالیاتی و ارتقای کارایی وصول مالیات، در قالب هایی همچون صورت حساب الکترونیکی (Invoicing.e) پایانه فروشگاهی متصل به سیستم مالیاتی (POS Integration) و دفاتر دیجیتال (Digital Tax Reporting) پیاده سازی شده است. در ادامه، گزارشی از کشورهایی که از این نوع سامانه ها استفاده می کنند، به همراه سال آغاز اجرا آمده است.

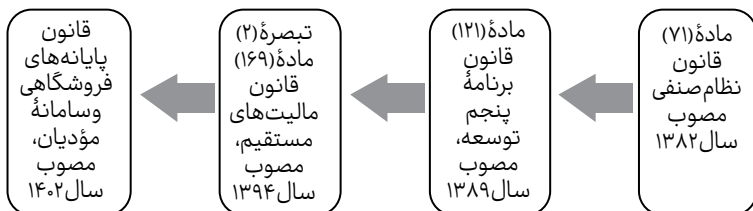
۱. در هر جایی از متن کتاب حاضر با اختصار «ق.م.م» مواجه شدید، به معنای (قانون مالیات های مستقیم) است.

کشور	عنوان سامانه یا نظام مشابه	سال آغاز اجرا	توضیح
برزیل	e (Nota Fiscal.NF (Eletrônica	۲۰۰۶	از پیش گامان در اجرای صورت حساب الکترونیکی. ابتدا برای شرکت های بزرگ.
مکزیک	CFDI (Comprobante (Fiscal Digital	۲۰۱۱	صورت حساب دیجیتال الزامی برای همه مؤدیان. اتصال آنی به سازمان مالیاتی SAT
ترکیه	Defter.e g Fatura.e	۲۰۱۴	اجرای تدریجی برای اصناف مختلف. دفاتر قانونی الکترونیکی.
چین	Golden Tax System Phase III	۲۰۱۶	صدور فاکتور الکترونیکی (Fapiao) با کنترل بی درنگ دولت.
کره جنوبی	Tax Invoice System.e	۲۰۱۱	الزامی برای بنگاه ها با فروش بیش از سیصد میلیون وون.
لهستان	_KSeF (National e (Invoicing System	۲۰۲۲ (آزمایشی)، الزامی از سال ۲۰۲۴	اجباری برای همه شرکت ها از سال ۲۰۲۴. اطلاعات بی درنگ برای اداره مالیات
ایتالیا	Sistema di Interscam- (bio (Sdi	۲۰۱۹	Invoicing.e اجباری بین کلیه شرکت ها و مشاغل.
اسپانیا	SII (Immediate Supply (of Information	۲۰۱۷	گزارش گری آنی اطلاعات فاکتورها برای شرکت های بزرگ.
فرانسه	Invoice-.e g Chorus Pro ing Reform	آزمایشی از ۲۰۲۴	اجباری برای همه بنگاه ها تا سال ۲۰۲۶.
هند	Invoicing Portale GSTN: توسط	۲۰۲۰	الزامی برای شرکت های با گردش بالا. گزارش گری آنی به GST شبکه ملی.

نکات تکمیلی

در بسیاری از این کشورها، شروع با شرکت های بزرگ بوده و به مرور زمان، مشاغل کوچک و اصناف را نیز شامل شده است. در تمام این کشورها، صدور صورت حساب در قالب ساختار استاندارد «XML» یا «UBL» و ارسال آنی به سازمان مالیاتی، از ارکان اصلی سامانه بوده است. بیشتر کشورها، دفاتر قانونی کاغذی را حذف و دفاتر دیجیتال را جایگزین کرده اند.

فرایند تکامل پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان



ماده (۷۱) قانون نظام صنفی، مصوب ۲۴ اسفند ۱۳۸۲

به منظور تسهیل دادوستد، ثبت و مستندسازی فعالیت‌های اقتصادی، افراد صنفی عرضه‌کننده کالا یا ارائه‌دهنده خدمت مکلف هستند حداکثر ظرف مدت سه سال از تصویب این قانون، در شهرستان‌های با بیش از سیصد هزار نفر جمعیت و ظرف مدت پنج سال در سایر شهرستان‌ها، به تناسب، از صندوق مکانیزه فروش (POS) یا دستگاه توزین دیجیتالی یا هر دو برای فروش کالا یا ارائه خدمات خود، با رعایت شرایط مندرج در تبصره (۱) ماده (۱۵) استفاده نمایند.

تبصره (۱): تعیین صنوف مشمول این ماده، ضوابط نحوه استفاده و پلمب دستگاه توسط مراجع ذی‌ربط، تابع آیین‌نامه‌ای خواهد بود که دبیرخانه هیئت عالی نظارت، ظرف مدت شش ماه، آن را تهیه می‌کند و به تصویب وزیر صنعت، معدن و تجارت خواهد رسید.

تبصره (۲): از تاریخ اتمام مهلت مقرر، در صورت عدم استفاده از صندوق مکانیزه فروش یا دستگاه توزین دیجیتالی، واحد صنفی مشمول این ماده، برای هر ماه تأخیر، معادل یک میلیون (۱/۰۰۰/۰۰۰) ریال جریمه خواهد شد.

ماده (۱۲۱) قانون برنامه پنجم توسعه، مصوب ۱۵ دی ۱۳۸۹

به منظور شفافیت در مبادلات اقتصادی، تشخیص درآمدهای مؤدیان مالیاتی و مالیات بر ارزش افزوده، وزارت بازرگانی مکلف است با هماهنگی سازمان امور مالیاتی کشور و شورای اصناف کشور، تا پایان سال دوم برنامه، صاحبان مشاغل را براساس اولویت، ملزم به استفاده از سامانه های صندوق فروش نماید.

تبصره (۲) ماده (۱۶۹) قانون مالیات های مستقیم، اصلاحیه ۳۱ تیر ۱۳۹۴

مؤدیان مالیاتی موضوع این ماده موظف هستند از سامانه صندوق فروش (صندوق ماشینی یا مکانیزه فروش) و تجهیزات مشابه استفاده کنند. معادل هزینه های انجام شده بابت خرید، نصب و راه اندازی تجهیزات نام برده، اعم از نرم افزاری و سخت افزاری، از مالیات قطعی شده مؤدیان مزبور در اولین سال استفاده می شود یا در سال های بعد از آن قابل کسر است.

سازمان امور مالیاتی موظف است به تدریج و براساس اولویت، اشخاص مشمول حکم این تبصره را تعیین کند و تا شهریور ماه هر سال، از طریق درج در یکی از روزنامه های کثیرالانتشار و روزنامه رسمی کشور، آن ها را اعلام کند و از ابتدای فروردین ماه سال بعد از آن، اعمال نماید.

معادل ده درصد (۱۰٪) از مالیات ابرازی عملکرد مؤدیانی که سازمان امور مالیاتی، آن ها را ملزم به استفاده از سامانه صندوق فروش و تجهیزات مشابه کرده است، مشروط به رعایت آیین نامه اجرایی مربوط، برای مدت دو سال اول بخشوده می شود. عدم اجرای حکم این تبصره، موجب تعلق جریمه ای به میزان دو درصد (۲٪) فروش خواهد شد.

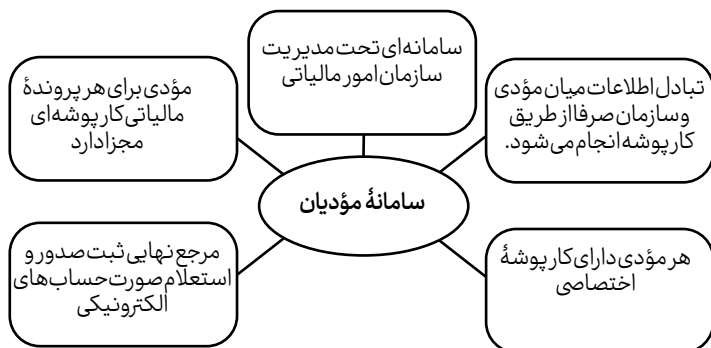
نحوه استفاده از صندوق و چگونگی ارائه اطلاعات، به موجب آیین نامه اجرایی است که حداکثر ظرف مدت شش ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، توسط سازمان امور مالیاتی کشور و با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت و اتاق اصناف ایران تهیه می شود و به تصویب هیئت وزیران می رسد.

قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، مصوب ۲۱ مهر ۱۳۹۸

این قانون در تاریخ ۲۱ مهرماه ۱۳۹۸ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و دارای شش فصل، سی ماده و بیست و هشت تبصره است.

معرفی سامانه مؤدیان

سامانه مؤدیان، زیرساختی هوشمند و متمرکز تحت مدیریت سازمان امور مالیاتی کشور است که با هدف ارتقای شفافیت اقتصادی، تسهیل وصول مالیات و مقابله با فرار مالیاتی طراحی شده است. در این سامانه، به هر مؤدی یک کارپوشه ویژه الکترونیکی اختصاص می‌یابد که مرجع اختصاصی تبادل اطلاعات میان مؤدی و سازمان خواهد بود. براین اساس، تمام ارتباطات رسمی و مالیاتی، صرفاً از طریق این کارپوشه انجام می‌پذیرد. سامانه مؤدیان به عنوان مرجع نهایی ثبت، صدور و استعلام صورت حساب‌های الکترونیکی عمل می‌کند و مؤدی موظف است برای هریک از پرونده‌های مالیاتی خود، کارپوشه‌ای مجزا در سامانه ایجاد و نگهداری نماید.



نکته بسیار مهم

اجرای قانون پایانه‌های فروشگاه‌های و سامانه مؤدیان، اگرچه نخستین بار در سیاست‌های مالیاتی کشور، از سال ۱۳۸۲ مطرح شد؛ اما به دلیل فراهم نبودن زیرساخت‌های فنی، فرهنگی و اجرایی، روند پیاده‌سازی آن به طور مستمر با تأخیر مواجه شده است.

با وجود آغاز رسمی قانون در سال‌های اخیر، زیرساخت‌های نرم‌افزاری، سخت‌افزاری و آموزش کاربران هنوز به طور کامل مهیا نیست و برای رسیدن به وضعیت مطلوب، در سال‌های آینده نیز نیازمند سرمایه‌گذاری، فرهنگ‌سازی و توسعه تدریجی سامانه می‌باشد. این تجربه صرفاً مختص ایران نیست؛ در بسیاری از کشورهای پیش‌رو نیز، استقرار کامل سامانه‌های مشابه، فرایندی چندساله و تدریجی بوده است و به مرور زمان، به ثبات و کارآمدی رسیده‌اند.

شناسنامه قانون پایانه‌های فروشگاه‌های و سامانه مؤدیان

در مرحله نخست، در تاریخ ۲۱ مهر ۱۳۹۸، مجلس شورای اسلامی قانون پایانه‌های فروشگاه‌های و سامانه مؤدیان را در قالب ۲۹ ماده و چندین تبصره تصویب کرد. این قانون، به عنوان قانونی مستقل، چهارچوب کلی طراحی، استقرار و بهره‌برداری از سامانه مؤدیان را پایه‌گذاری نمود. براساس این قانون، کلیه اشخاص مشمول مالیات مکلف شدند با اتصال به سامانه مؤدیان، اقدام به صدور صورت حساب الکترونیکی، ثبت اطلاعات فروش و درآمد خود به صورت سیستمی نمایند. همچنین، استفاده از پایانه‌های فروشگاه‌های یا نرم‌افزارهای فروش متصل به سامانه، برای کسب و کارها الزامی شد.

تاریخ تصویب شورای نگهبان	تاریخ تصویب	تاریخ ابلاغ به رئیس جمهور
۱۳۹۸/۰۷/۲۱	۱۳۹۸/۰۸/۰۱	۱۳۹۸/۰۸/۰۱

تاریخ ابلاغ رئیس جمهور	تاریخ درج در روزنامه رسمی	تاریخ اجرای قانون
۱۳۹۸/۰۸/۱۳	۱۳۹۸/۰۸/۱۶	۱۳۹۸/۰۹/۰۲

نام فصل	تعداد ماده	از ماده	تا ماده
تعاریف	۱	۱	۱
تکالیف اشخاص مشمول	۱۴	۲	۱۴ مکرر
تکالیف سازمان ها، دستگاه ها و مراجع ذی ربط	۲	۱۵	۱۶
تشویق ها و تسهیلات	۵	۱۷	۲۱
ضمانت های اجرایی	۴	۲۲	۲۵
نظارت بر اجرا	۲	۲۶	۲۹

اما با آغاز روند اجرایی قانون، موانع و پیچیدگی هایی در مسیر پیاده سازی کامل آن نمایان شد. به همین دلیل، در مرحله دوم، قانون گذار با هدف تسهیل، تسریع و رفع موانع اجرایی، اقدام به تصویب قانون «اصلاح و تسهیل اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان» نمود. این قانون ۲۳ آبان ۱۴۰۲ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و با ایجاد تغییراتی در مواد، مهلت ها و برخی الزامات، تلاش شد تا امکان پیاده سازی تدریجی و واقع بینانه تر این نظام مالیاتی فراهم شود.

شناسنامه قانون تسهیل انجام تکالیف مؤدیان جهت اجرای پایانه‌های فروشگاه‌های وسامانه مؤدیان

تاریخ تصویب	تاریخ تأیید شورای نگهبان	تاریخ ابلاغ به رئیس جمهور
۱۴۰۲/۰۸/۲۳	۱۴۰۲/۰۹/۱۶	۱۴۰۲/۰۹/۲۲

تاریخ ابلاغ رئیس جمهور	تاریخ درج در روزنامه رسمی	تاریخ اجرای قانون
۱۴۰۲/۰۹/۲۲	۱۴۰۲/۱۰/۰۴	۱۴۰۲/۱۰/۲۰

به عبارت دیگر، قانون نخست، بنیان حقوقی سامانه را بنا نهاد و قانون دوم، مسیر اجرای آن را هموار کرد تا با توجه به شرایط فنی، صنفی و زیرساختی کشور، اجرای گام به گام و موفق آن تضمین شود. در ادامه، برای فهم دقیق‌تر مفاد این دو قانون، جداول تفصیلی مربوط به هریک از آن‌ها ارائه خواهد شد تا مخاطب بتواند به صورت ساختارمند، با مفاد، تبصره‌ها و تحولات حقوقی مرتبط با سامانه مؤدیان آشنا شود.

مزایای اجرای قانون برای مؤدیان

قانون پایانه‌های فروشگاه‌های وسامانه مؤدیان، با هدف ایجاد شفافیت در معاملات، کاهش فرار مالیاتی و ارتقای عدالت مالیاتی، به اجرا درآمده است. این سامانه بایک پارچه سازی اطلاعات فروش، حذف فرایندهای سنتی و مکانیزه کردن تعاملات مالیاتی، بستری فراهم کرده است که مؤدیان بتوانند با اطمینان و سهولت بیشتر، تکالیف مالیاتی خود را انجام دهند. این نظام، علاوه بر ارتقای شفافیت اقتصادی، موجب کاهش اختلافات مالیاتی و بهبود ارتباط میان مؤدی و سازمان امور مالیاتی می‌شود. مزایای این قانون برای مؤدیان عبارت‌اند از:

۱. کاهش اختلافات مالیاتی از طریق ثبت شفاف درآمدها؛
۲. حذف نیاز به نگهداری فیزیکی اسناد و دفاتر؛
۳. کاهش خطر اعمال سلیقه مأموران مالیاتی؛
۴. عدم الزام به ارائه فهرست معاملات موضوع ماده (۱۶۹) ق.م.م در آینده؛
۵. ارائه پاداش همکاری تا حد اکثر مبلغ شصت میلیون ریال برای هر دوره سه ماه مالیاتی؛
۶. تسهیل و عدم الزام به تسلیم اظهارنامه مالیات بر ارزش افزوده؛
۷. بخشودگی کلیه جریمه های متعلقه مالیات بر ارزش افزوده مربوط به سال ۱۳۹۶ و قبل از آن.

نکته بسیار مهم

منظور از عدم الزام به تسلیم اظهارنامه مالیات بر ارزش افزوده

با اجرایی شدن قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، در ابتدا تکلیف مؤدیان مالیاتی به گونه ای بود که نیازی به تسلیم جداگانه اظهارنامه ارزش افزوده وجود نداشت و اطلاعات مورد نیاز صرفاً از طریق سامانه مؤدیان مبنا قرار می گرفت؛ اما به دلیل کاستی ها و نواقص موجود در زیرساخت های سامانه، روند اجرایی آن به شکل مطلوب پیش نرفت و این موضوع مشکلاتی را به همراه داشت. به همین منظور، با تصویب قانون «تسهیل اجرای قانون پایانه های فروشگاهی و سامانه مؤدیان»، شرایط برای مؤدیان ساده تر شد و فرایندها تسهیل گردید. براساس این قانون جدید، اطلاعات صورت حساب های الکترونیکی ثبت شده در سامانه مؤدیان، به طور خودکار در اظهارنامه ارزش افزوده وارد می شود و مؤدیان صرفاً موظف به درج اطلاعات مربوط به تراکنش های خارج از سامانه مؤدیان هستند، که این امر باعث کاهش بار تکلیفی و سهولت در ارائه اظهارنامه ها شده است.

نکته مهم

منظور از بخشودگی کلیه جریمه‌های متعلقه مالیات بر ارزش افزوده مربوط به سال ۱۳۹۶ و قبل از آن:

مطابق با ماده (۲۱) قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، سازمان امور مالیاتی مجاز است در صورتی که مؤدیان مالیاتی نسبت به ثبت نام و انجام تکالیف مقرر در قانون اقدام نمایند، بدهی مالیات بر ارزش افزوده مربوط به سال ۱۳۹۶ و سال‌های قبل از آن را به صورت قطعی تعیین کند. همچنین، جرائم مالیاتی مرتبط با این دوره‌ها، به مدت سه سال تعلیق می‌شود و اگر مؤدی در این بازه زمانی مرتکب تخلفی نشود، جرائم تعلیق شده به طور کامل بخشوده خواهد شد. این تدبیر با هدف تشویق مؤدیان به همکاری و اجرای صحیح قانون، فرصتی فراهم می‌کند تا مؤدیان بتوانند بدهی‌های گذشته خود را تسویه و به روند قانونی مالیاتی بازگردند.

مزایای اجرای قانون برای آحاد جامعه و مصرف‌کنندگان نهایی

اجرای قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان، تنها به نفع مؤدیان مالیاتی نیست؛ بلکه آثار مثبت آن به طور مستقیم و غیرمستقیم متوجه آحاد جامعه و مصرف‌کنندگان نهایی نیز می‌شود. با استقرار این سامانه، فرایند صدور صورت حساب رسمی و ثبت برخط تراکنش‌های فروش، موجب شفاف‌سازی زنجیره تأمین کالا و خدمات، کاهش فعالیت‌های اقتصادی زیرزمینی، افزایش پاسخ‌گویی و رقابت‌پذیری کسب و کارها می‌شود. همچنین، شهروندان با در اختیار داشتن صورت حساب معتبر، از حقوق قانونی خود، همچون ضمانت کالا، پیگیری خدمات پس از فروش یا طرح شکایت برخوردار خواهند شد. در مجموع، این سامانه گامی مؤثر در جهت تقویت اعتماد عمومی به نظام اقتصادی و مالیاتی کشور است. مزایای اصلی برای جامعه و مصرف‌کنندگان نهایی عبارت‌اند از:

۱. افزایش شفافیت در قیمت‌گذاری کالا و خدمات؛
۲. کاهش قاچاق و اقتصاد پنهان؛
۳. تقویت حق انتخاب و آگاهی مصرف‌کننده؛
۴. امکان دریافت فاکتور رسمی با اعتبار قانونی؛
۵. ارتقای عدالت اجتماعی از طریق توزیع عادلانه مالیات.

جمع‌بندی

باتوجه به مطالب ارائه شده در این ایستگاه، مشخص شد که قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان به عنوان یکی از مهم‌ترین گام‌های نظام مالیاتی ایران، در راستای هوشمندسازی فرایند وصول مالیات و ارتقای شفافیت اقتصادی، در دو مرحله قانونی (قانون اصلی و قانون تسهیل)، تدوین و تصویب شده است. در این فصل، ضمن مرور تاریخچه قانون، بررسی ساختار اجرایی سامانه، اهداف کلان و مزایای متعدد آن برای مؤدیان، مصرف‌کنندگان و نظام مالیاتی کشور، به تشریح زمینه‌های قانونی، مراحل تصویب، کارکردهای کلیدی و مزایای اجرای آن نیز پرداختیم. همچنین، در یافتیم که اجرای این سامانه، نه تنها به کاهش فرار مالیاتی و افزایش کارایی سازمان امور مالیاتی کمک می‌کند؛ بلکه آثار مثبتی در بهبود شفافیت، اعتماد عمومی و بسط عدالت مالیاتی در سطح جامعه در پی خواهد داشت. در ایستگاه بعدی، سراغ مفاهیم پایه و کلیدی خواهیم رفت؛ مفاهیمی که درک دقیق آن‌ها، برای فهم بهتر سازوکارهای اجرایی سامانه مؤدیان و تکالیف قانونی مؤدیان مالیاتی کاملاً ضروری است.

نکات مهم ایستگاه اول

مالیات، ابزار تأمین هزینه‌های عمومی کشور است. دولت با دریافت مالیات، وظایفی مثل آموزش، بهداشت، امنیت و خدمات عمومی را انجام می‌دهد.

عدالت مالیاتی، یعنی پرداخت مالیات براساس توان واقعی هر فرد. این عدالت تنها زمانی محقق می‌شود که اطلاعات اقتصادی افراد شفاف باشد. سامانه مؤدیان برای تحقق عدالت، شفافیت و حذف تخلفات مالیاتی طراحی شده است.

این سامانه داده‌محور است و تمرکز آن بر ثبت دقیق و لحظه‌ای معاملات است. در سامانه مؤدیان، مؤدیان باید صورت حساب‌های الکترونیکی صادر و ارسال کنند.

این صورت حساب‌ها جایگزین فاکتورهای دستی یا کاغذی می‌شوند. تمام اطلاعات مالیاتی مؤدیان از طریق کارپوشه الکترونیکی ثبت و رد و بدل می‌شود.

کارپوشه، مرکز تعامل رسمی بین مؤدی و سازمان امور مالیاتی است. تاریخچه قانون سامانه مؤدیان مربوط به سال ۱۳۸۲ است. در آن سال، صندوق‌های مکانیزه فروش در قانون بودجه مطرح شدند.

در سال ۱۳۹۴، الزام استفاده از پایانه فروشگاهی، در اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم مطرح شد؛ اما اجرای آن، به دلیل نبود زیرساخت‌ها به تأخیر افتاد.

در سال ۱۳۹۸، قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان به طور مستقل تصویب شد. این قانون ۲۹ ماده داشت و نقطه شروع رسمی اجرای سامانه شد.

در سال ۱۴۰۲، قانون «تسهیل تکالیف مؤدیان» تصویب شد. این قانون یک ماده مکرر به قانون قبلی اضافه کرد و روند اجرا را واقع‌بینانه‌تر نمود. قانون تسهیل، برخی از مؤدیان با فروش کمتر از حد نصاب را، از ارسال صورت حساب معاف کرد. این حد در سال ۱۴۰۲، معادل ۲۵ برابر معافیت ماده (۸۴) قانون مالیات‌های مستقیم بود.

تا پایان آذرماه ۱۴۰۴، خرید از مؤدیان فاقد صورت حساب الکترونیکی، اعتبار مالیاتی دارد؛ اما بعد از این تاریخ، خرید از مؤدیان خارج از سامانه، فاقد اعتبار خواهد بود.

سازمان امور مالیاتی موظف است برای همه مؤدیان اظهارنامه آماده کند. مؤدی فقط موظف است اطلاعات خارج از سامانه را به آن اضافه نماید. صدور صورت حساب الکترونیکی، جای اظهارنامه مالیات بر ارزش افزوده را می گیرد.

اطلاعات صورت حساب ها به صورت خودکار در اظهارنامه قرار می گیرند. ثبت نام در سامانه مؤدیان می تواند باعث بخشودگی جرائم قدیمی شود. به شرط آنکه مؤدی در مدت تعیین شده مرتکب تخلف نشود.

کشورهای بسیاری، پیش از ایران، سامانه های مشابهی را اجرا کرده اند، مثل ترکیه، برزیل، روسیه و فرانسه. در همه این کشورها، اجرای سامانه های نام برده به صورت تدریجی و همراه با چالش بوده است؛ بنابراین، تأخیر در ایران نیز ناشی از عدم زیرساخت ها و آمادگی است.

سازمان امور مالیاتی مسئول طراحی، مدیریت و اجرای این سامانه است. این سازمان اطلاعات شرکت های تازه تأسیس را نیز به صورت خودکار دریافت و ثبت می کند.

به هر مؤدی یک کارپوشه برای هر پرونده مالیاتی اختصاص داده می شود. در نتیجه، اگر مؤدی چند پرونده داشته باشد، چند کارپوشه هم خواهد داشت. مؤدی صرفاً باید خریدهایی را که صورت حساب شان در سامانه نیست، وارد اظهارنامه کند. سایر اطلاعات به صورت خودکار در فرم اظهارنامه قرار می گیرند. سامانه مؤدیان گامی به سوی نظام مالیاتی هوشمند و بدون نیاز به مراجعه حضوری است.

آینده مالیات ستانی در ایران کاملاً مبتنی بر داده، به صورت دیجیتالی و بدون کاغذبازی خواهد بود.

